

hogy atyai gazdag áldásaidnak örvendezve: áldjuk a te jóvoltodat, *ki ez eriziglen cselekszel irgalmasságot azokkal, kik szerelnek tégedet és megtartják a te parancsolataidat.*

Ezekben kérünk stb. Amen.

RÉDIGER GÉZA.

Egyházi beszéd.

(Aratási hálaünnepre.*)

Alapige: XCV. zsolt. 1, 2 v.

Jöjjetek el, örvendezzünk az Urnak; vigadjunk a mi szabadításunk közsiklájának! — *Menjünk eleibe hálaadással.*

Két jellemző kifejezés vonja magára figyelmünket a felolvasott igékben, afiai! Az egyik, a mely e szavakkal hív örvendezésre: „Jöjjetek el örvendezzünk az Urnak; — a másik: a mely hálaadásra int e felhívással: „Menjünk eleibe az Urnak“. — Bár nyilvánvaló, hogy e kifejezések: „jöjjetek el“ és „menjünk eleibe“, a képletesszólásmódokban gazdag zsidó nyelvnek sajátosságai: mégis önként kínálkoznak e kérdések: hova jöjjünk el, hogy örvendezzünk az Urnak? Hol van az Úr, vagy miként mehetünk eleibe az Urnak hálaadással? — E kérdésekre az alkalom és helyzet adja meg a feleletet. Ha most az Urnak „kézzel csinált“ hajlékában lennénk, azt mondanám: Jertek és itt e hajlékban, a mely a mi Istenünk tiszteletére épült és a melyben úgy a harangok éreznyleve, mint az orgonának áhítatot keltő akkordjai és az ünnepélyes csend Istent dicsőítik, itt e hajlékban dicsérijük Istent; mert hiszen ha ő nem lakik is kézzel csinált templomokban, de bizonyára jelen van azokban, a mikor az egybegyült hívek lelki buzgósága őt keresi. Ha közületek egyiknek vagy másiknak édes otthonában volnánk összegyűlve Isten imádására e pillanatban, ismét azt mondanám: jertek és áldozzunk itt Istennek, mert ő jelen van az egyesek hajlékában is akkor, a mikor a családi áhítat égbemelő nemes érzésekkel és magasan szárnyaló gondolatokkal tölti el a keblet. Valóban igaza van annak a bölcsnek, a ki a hozzá intézett eme kérdésre: „hol van Isten?“

* Elmondott Homoród fürdőn, a homoródvidéki unitáriusok aratási hálaünnepén.

e szavakkal felelt: „Avagy azt mondjátok meg nekem, hogy hol nincsen az Isten“; mert az Ur jelen van minden helyen és időben, a hol és a mikor a keresztyény kegyesség és vallásosság őt keresi.

Itt is azért, a kies helyen, a hova most különböző égtájak felől hálaadó imádásra összegyűltünk, arra hivlak fel titeket, hogy: jertek, menjünk az Ur eleibe hálaadással — itt e helyen. Vagy e szépségben gazdag helyen, a szabad természet e csodásan gyönyörű ölében nem halljátok, nem érzitek-e, hogy fű, virág, madárdal s a balzsamos lég miként dicsőítik a teremtőt? miként hirdetik az isteni nagyságot? Nem érzitek-e itt e helyen különösen, hogy ez a föld kerekesség valóban az Ur lábainak zsámolya? Nem érzitek-e igaz voltát a zsoltaíró fellángoló érzésének, a mely e szavakban tör ki: „Mely nagyok a te eszelekedeteid Uram; betölt a föld a te gazdagságoddal“. Mikor látom a te kezeidnek munkáját, akkor így gondolkozom: avagy micsoda az ember, hogy megemlékezel ő róla?“

Nem valami titokzatos ok teszi hát e helyet szentté most e pillanatokban, hanem szentté teheti egyedül a vallásos buzgóság, a mely Isten igaz imádásában nyilvánul; a mely maga is hallani véli most az Urnak Ezékiel prófétához intézett eme szózatát: „Jőjj ki a mezőre és ott szólok veled“. — Nem a vallásos rajongás hozott most ide minket, a mely talán valamely valláshoz tartozó tárgyban (kegyszerben) csodatevő erőt keres (s a mely a mai mivelt emberek ezreit is csodatevő szent forrásokhoz vezet): — hanem egyedül az egy Istennek tisztelete, a mely, ha őszinte, ha igaz, bárhol is kedves ő előttte.

Legyetek azért a keresztyényi szeretet érzésével köszöntve általam mindnyájan tisztelt hallgatóim! kik e helyre összegyűltetek. Annak a szeretetnek érzésével, a mely e földi hazában, az emberek között minden különbséget eloszlatni van hivatva; a mely előtt nincsen kicsiny és nagy, szegény és gazdag, úr és szolga; nincs nemzetiség; nincs vallásfelekezet; a mely mindeneket összekapcsol Isten tiszteletében és egy fensőbb emberi cél felé való törekvésben. — Egy a mi célunk most, egy ok gyűjtött e helyre, egy a mi templomunk is. Legyen hát egy a buzgóság is, a mely Istenhez emel a hálaadás érzetében azokért a javakért, a melyeket az Isten ez évi kenyérben mindnyájunknak közösen nyújtott.

Jőjjetek keresztyények és ti, a kiknek magatoknak kell éreznetek, hogy életünk minden pillanata kötelez, a nagy természet minden tapasztalható jelensége int az Isten iránti háladatosságra,

meggondolva, hogy erre a jelen alkalomra ez évi búzaaratásunk szerencsés bevérgzése kétszeres okul is szolgál, vegyéték figyelembe Mózes prófétának ide vonatkozó intését: „A te mezei veteményed zsengeje aratásának ünnepét is megszenteljed“ s „Jőjjetek, menjünk az Ur eleibe hálaadással“.

Hogy miként történhetik ez, vagyis „miben áll az Isten iránti hálaadás“, ezt szándékozom éppen előttetek mai beszédemben fölfejtteni.

Jőjjetek hát menjünk az Ur eleibe hálaadással! vagyis:

I. Megemlékezve az ő jótéteményeiről, *tárjuk föl előtte szívünk hálaérzetét.*

II. Követve hálaérzetünk intéseit, *tanuljuk meg az Ur áldásait becsük szerint használni.*

Mig e pontokat kifejténém, ajándékozatok meg szives figyelemetekkel!

I. Minden hálaadás vagy meghálálás a hálatartozás érzetéből, a jótétemények elismeréséből indul ki. Más szavakkal: Ha én hálás akarok lenni valaki irányában, szükséges, hogy tartozásomat lelkem teljességéből átérezzem. Ha hasonlaltal akarnék élni s azt mondanám, hogy a hálaadás az erények kertjében egyike a legszebb, egyike a legillatosabb virágoknak, akkor a hálaérzetet (a jótétemények elismerését), a maghoz kellene hasonlitanom, a melyből amaz illatos virág kifejlődik.

S ha ez áll az emberek egymás iránti hálájára nézve, kétszeresen igaz az Isten iránti hálaadásra nézve. Mert hiszen a mig mi emberek egymásnak visszaszolgálhatjuk a tett szivességeket, hasonló szivességekkel, addig ezt Istennel szembe tehetjük-e? Bizonyára nem. Ezért a zsoltárok írója is, midőn lelkében e kérdés merül fel: Mivel fizessek az Urnak minden én hozám való jótéteményeiért? — a hála érzetében találja meg a feleletet, mert azt mondja: „A hálaadásnak poharát fölveszem és az Urat segítségül hívom“ — a mi más szavakkal annyit tesz: hálával vallom és ismerem be, hogy Isten volt legfőbb segítségem s ezért őt magasztalom és dicsőítem.

S most már azt kérdem t. hallgatóim! hogy ki az közületek, a ki ilyen értelemben Istennel szemben a hálára kötelezettséget ne érezné? — a ki kész szívvvel ne vallhatná a zsoltárok írójával: „Kisebb vagyok Uram minden jótéteményeidnél, a melyeket velem cselekedtél!“

Legelőször is hozzátok fordulok földmiveléssel foglalkozó afiai! Hiszen ti a legnagyobb áldásnak, a mindennapi kenyérnek munkásai vagytok. Ki érezné, ha ti sem éreznétek Isten jóságát, mint a kik ezt legközvetlenebbül tapasztalhatjátok?!

A ti élethivatástok lehetetlenné teszi ugyan rátok nézve, hogy naponként könyvből szerzett ismeretekkel gazdagítsátok elmétek tárházát; hogy az emberi ész buvárkodása eddig felszínre hozott kincseiből a nagy mindenséget, a természet törvényeit s ezekben Isten hatalmát fölismerjétek: de hát kell-e gazdagabb ismerettár annál számotokra, mint a nagy természet nyitott könyve, a mely minden lapján az isteni nagyságot, hatalmat és bölcseséget hirdeti?!

Mondjátok meg, hogy látva a magot, a melyet elvetettetek, minden emberi erő hozzájárulása nélkül, sőt ember által nem is érthető, csodálatos módon kikelni s a felnőtt gabonaszárban megtízszereződni: nem indított valami benső érzés meghajolni az Isten-ség titkos, csodahatalma előtt? az előtt, a hatalom előtt, a mely mozgásba hozza, működésnek indítja azt az élettelennek látszó parányi magot, a mely termékenységgel áldja meg a földet, paranesol esőnek, paranesol napsugárnak; a mely általában a természet háztartását oly bámulandó erővel vezeti?!

Vagy ha most visszatekintve — csaknem egy évi — munkáságotok folyamára, látjátok abban a nappalnak és éjszakának, a télnak és nyárnak, a pusztulásnak és ujulásnak oly megmásíthatlanul pontos váltakozását; ha meggondoljátok azokat a veszedelmeket, a melyeknek elvetett gabonátok vetéstől aratásig ki volt téve és tapasztaljátok, hogy mindezek mellett is az Ur, kinek hatalmában az elemek, ez évben is megőrizte számotokra ezt az örökböles törvényt: „Mig a föld leszen, vetés és aratás, hideg és meleg, nyár és tél, nappal és éjszaka lenni meg nem szűnnek: nem érzitek-e Istennek egyfelől mindenható erejét és másfelől hű gondviselését, kifogyhatatlan szeretetét, a melyek a „kenyérnek botját“ ez évben is megtartották számotokra.

Ti a legfáradtságosabb testi munkának emberei vagytok. De nem éreztétek-e számtalanszor, a midőn napi munkátok után oly édes volt a pihenés s a végzetek felett elmélkedve egy jóleső érzés szállotta meg szíveteket, a teljesített kötelesség boldogító öntudata, nem éreztétek ilyenkor, hogy nem átok, hanem áldás az emberen a munka s a paradicsomból kiűzetéskor átokképpen elhangzott isteni törvény: „Orezádnak verejtékével egyed a te kenyeredet“ újabb paradicsom megalkotásának lón biztosítéka. Nem éreztétek azt az

üdvöt, a mely a munkából árad szét, a midőn ez üde pirosságot kölesönöz az areznak; megacélozza az izmokat; megédesíti ízét ételnek, itálnak; életkedvet ad, úgy, hogy nap-nap után lelketek édes meggyőződésével mondhatjátok el a prédikátorral: „Jó minékünk szemekkel néznünk a napot“; hogy aztán kebletek fohásza e szavakban törjön ki: Hála neked jó Istenem, hogy megsegítettél, erőt, egészséget adtál a munkára?!

Ti nem foglaltok magas polezot az emberi társaságban, de azért midőn mezőitekben végigtekintettetek az érett fejjű kalászok rengő csoportján, látva a földet, mint valamely „terített asztalt“ és tudva, hogy mindaz, a mit láttok, részben a ti fáradságotok gyümölese s a ti számotokra van teremve: nem éreztétek-e ti is magatokat épp oly közel az Istenséghez, nem éreztétek, hogy ti is a „teremtés koronái“ vagytok?!

A ti munkásságtok színtere a szabad természet, a mely egyfelől csodás rendjével és összhangjával Isten nagyságát és hatalmát juttatja eszünkbe; másfelől maga is egyes jeleneteiben hála-ra emlékeztet. Ti a fülemilének égbeszálló énekében Istent halljátok dicsérni; a magból kikelt kalász Isten esodatevő erejét magasztalja; a megművelt föld, a mely megtizzerezve adja vissza az elhintett magvakat: a jótéteményeknek hasonlóval való visszafizetésére int . . .

Mindezen szózatokra maradhatna a szívetek érzéketlenül?! Nem ker. afiai! én hiszem, hogy ti hálásak vagytok és hálátokat ki is mutatjátok nap-nap után szívetek szerint, igazán egy-egy áhítatos fohászbán, a melylyel kezditek és végzitek munkátokat, s hiszem, hogy szívetekben most is visszhangra találnak a zoltáríró szavai: „Jőjjetek, menjünk az Ur eleibe hálaadással!“

De vajjon csak ti éreznétek és csak nektek kellene éreznetek hála-ra kötelező érzéseket és intelmeket? Oh nem! Nekünk mindnyájunknak t. hallgatóim! Avagy munkáink végzése, hivatásunk betöltése után nem közös tulajdonunk e a föld, nem közösek-e annak tápláló áldásai?! Vagy nem éreztük-e mindnyájan életünk folyamán számtalanszor egy láthatatlan hatalom gondoskodását, egy láthatatlan kéz áldó működését, a melynek segélyével munkáinkban előbbre haladtunk, a mely most kételkedésünk közben irányt mutatott, majd esüggedezésünk közben felbátorított. Kinek a gondoskodása, kinek a keze lett volna ez, ha nem az Uré?!

Ti nektek, szellem munkásai és mindenféle más foglalkozásu egyének, kik nem vagytok ugyan oly közvetlen szemlélői a föld

munkásságának, a mindennapi kenyér előállításának, de a kik éppen úgy érezhetitek fáradtságotok után annak édes ízét — tinektek hálával kell elismernetek azon böles berendezést, hogy a mig ti más munkatéren dolgoztok, addig vannak mások, a kik a ti testi táplálástokhoz szükséges eszközökről gondoskodjanak.

Szegények! szűkölködők! kiknek kevés jutott a föld javaiból, nem látjátok e e körülményben az Urnak intését, a mely oda irányúl, hogy tanuljatok meg kevéssel megelégedve is boldogok lenni s mások ti általatok tanulják meg megbecsülni a fölösleget s azt nemes czélokra használni?!

Betegek és szenvedők! Nem éreztetek ti is boldogságot a fájdalom meg-megszűnései közben, az enyhület pillanataiban és nem ismertétek-e föl ilyenkor Istennek azon böles törvényét, melyet a költő oly igazán fejez ki e szavakban :

„Fájdalom a boldogságnak
Egyik alkatrésze.“

Mindnyájan: kicsinyek és nagyok, ifjak és öregek, urak és szolgák, mindnyájan a hála érzetével kell elismerjük Istennek jóságát, hogy mindennapi kenyereünkről gondoskodott s hogy gondot visel általában életünkre. Mindnyájan el kell ismerjük, hogy ha bennünk van is erő, ha a mi munkásságunk világot hódító nagy hatalom is, de van egy felsőbb hatalom is annál, a mivel az ember küzd és Pál apostol szavai szerint „hiába való Pálnak vetni, Apollónak öntözni, ha az Ur nem ad előmenetelt.“

Azt mondja egy egyházi író: Minden áldásnak, minden életnek forrása a gondviselés. Ezt érezni s ezen érzelemnek illő kifejezést adni akkor is, a mikor munkához fogunk, akkor is mikor munkánk sikerét aratjuk, ebben áll az Isten iránti hála s ez az, a mely minket méltókká teszzen Isten magas kegyére. Ez a hit s ez érzet egyedül méltó az emberhez.“

Azért távol legyen tőlünk afiai, úgy az elbizakodottság, mint a csüggedés, a melyek egyaránt megölni minden nemes törekvésnek. Foglalja el ezek helyét szívünkben az Istenben való szilárd hit és nemes bizalom. S foglalja el különösen az Isten iránti hálatartozás főlemelő és nemesítő gondolata. S most is meggondolva a szentkönyv szavait: „A földnek utolsó részétől fogva az igazaknak ékesességük volt a hálaadásban való éneklés“ — „jertek menjük az Ur eleibe hálaadással“ s áldjuk, magasztaljuk a mi gondviselő Istenünknek nagy nevét.

Még egy módja van azonban Isten iránti hálánk kimutatásának — a mint fennebb is jeleztem. Ez nem kevésbé fontos. Sőt — a mennyiben az érzésnek tettekben való megbizonyítására irányúl — még nevezetesebb is. Istennek áldásaiért hálát adhatunk ugyanis:

II. Az ő áldásainak becsük szerint való használásával.

Az embert ténykedéseiben, tetteiben érzések vezérlik. Mint a gőz a gép kerekeit, úgy hozzák ezek mozgásba az emberi akaratot és erőket. Fontos szerepük van tehát az életben. Ámde miután az érzések csak a „szívek és vesék vizsgálója“ előtt ismeretesek a maguk igazi mivoltukban, mert emberi szemek előtt el vannak rejtve: az emberi ítélet tárgyai inkább a cselekedetek, mint a melyekben az érzések legtöbbször nyilvánvalókká lesznek, s mint a melyekből így az embernek beese és értéke meghatározható.

Az pedig teljes határozottsággal állítható, hogy minden érzésnek próbaköve a tett. „Nem minden a ki ezt mondja: „Uram, Uram“, megyen be a menyországba, hanem a ki cselekszi az én mennyei Atyámnak akaratát.“

Én azt hiszem afiai! hogy a hála érzése is csak akkor igazán kedves Isten előtt, és — főként — a hálaadás csak akkor teljes, ha hálaérzetünket készek vagyunk a tettekben nyilatkozó hálaadásban is megbizonyítani. Ám — nehogy félreérthessetek, sietek kimondani, hogy midőn tettekről beszélek, nem valamely olyan áldozatot értek, a minőket a régi idők emberei nyújtottak Istennek — s a minőkkel bizonyára ma is sokan készek lennének megváltani magukat más, talán nehezebb áldozatoktól! . . . Nem kívánja tőlünk Isten sem mezei terményeink első zsengejét, nem állataink első fajzását égő áldozatul, nem kívánja semmi kincsünket, vagyონunkat, valamint nem kívánta a régi korban sem, ha szintúgy kedvesen fogadta is. Hiszen már Hóseás prófétája által így szól: „Irgalmasságot kívánok és nem áldozatot.“

Hanem igenis azt megkívánja, hogy azokat a javakat, a a melyeket ő — szintúgy ajándékul -- ad nekünk, megbeesüljünk s azokat Istennek tetsző, nemes czélokra használjuk.

Nem kételkedem abban, hogy tudjátok: miben áll beese az Isten jósága folytán részünkbe jutott javaknak. Egy becsét legalább is mindnyájan ismeritek, hogy t. i. azok — részben — fáradságotok gyümölesei. De ismétlem és hangsúlyozom: részben, mert azok egyszersmind Isten gondviselésének, szeretetének és kegyelmének ajándékai.

Ugy van afiai! és éppen ennek meggondolása teszi kötelességünké, hogy azokból a javakból egyfelől emberhez méltóan éljünk és másfelől isteni czélokot szolgáljunk.

Ugy-e bár afiai már a közönséges életben is, ha valakitől olyantól kapunk ajándékot, a ki szívünkhöz közel áll — bármily csekélység legyen is az — szeretjük, megbeesüljük, sőt féltő gondolat őrizzük azt?! . . . Mennyivel inkább parancsolja a józan ész és lelkiismeretünk ezt tenni Isten ajándékaival?! . . .

Azért afiai! ha arra intelek, arra kérlek titeket, hogy a részetekül jutott földi javak használatában a mértékletesség és egyszerűség vezéreljen s ne pedig a dobzódás és fényezés szelleme: meg vagyok győződve, hogy Isten nevében kérlek és emberhez méltót ajánlok. — Meg van írva: „Ha valaki szereti e világot, ninesen abban az atyának szerelme. Mert minden, valami e világban vagyon, testnek kívánsága, szemeknek bujálkodások és életnek kevésége, nem az atyától vagyon, hanem e világtól.“

Vagy ha arra intelek, arra kérlek, hogy juttassatok a részetekül juttatott földi javakból másoknak is; felebarátaitoknak, a kik más segélyére vannak utalva, hogy törüljétek le az árváknak, elhagyottaknak könnyeit, vegyétek fel ügyét a nyomorultaknak, szerencsétleneknek, sorsüldözötteknek, segéljétek fel a szükölködőket, fogjátok pártját az árváknak, özvegyeknek; kötözzétek be a szenvedők, betegek sebeit: meg vagyok győződve, hogy Isten nevében kérlek és emberhez méltót ajánlok. — Nem akarom rajzolni mi szép és lélekemelő látni és tapasztalni is az önzetlen szeretet és irgalmasság jótéteményeit, csak azt mondom a költővel:

„Tégy jól s megérezed, mi jó, mi isteni
A megsebhedt szívnek búján enyhíteni!!
Mert a ki jót teszen és könnyeket törül,
A másnak szánt öröm saját keblébe gyül.

Igen afiai! az az örömköny, az a hálaérzet, az a köszönet, a mi a jótékonyság nyomán, a fölemeltek szeméről, ajkáról és szívéből ered, a legszebb ima, a mit mások mondanak el helyettünk, de a mely után a könnyebbülést magunk érezzük, a mely után az imából eredő megújulás a mi szívünkbe száll. Megvan írva: „Kölesön ad az Urnak, a ki kegyelmesen ad a szegénynek“ és ismét: „A tiszta, szeplőtelen isteni szolgálat ebben áll: meglátogatni az árvákat és özvegyeket az ő nyomoruságuk idején.

Ker. afiai! Azt mondja egy közmondás, hogy a földnek nincsen nagyobb terhe a hálátlan embernél. Azért arra intelek, arra kérlek, hogy óvakodjatok mindenkivel -- de Istennel szemben különösen — a hálátlanság embert kissebbitő bűnétől.

Szerezzétek meg magatoknak azt az ékességet, a mely ime! Dávid királyt is minden királyi diszénél inkább ékesítette: legyetek hálásak Isten iránt! Jertek, oh jertek, menjünk az Ur eleibe háláadással!“

Szivetek teljék meg e pillanatokban Istenhez emelő vallásos érzettel. Aztán innen a buzgóságot magatokkal vive, legyen ez a ti tetteiteket vezérlő fény; legyen az a fény, az a melegség, a mely derüssé tegye élteteket, boldogságot áraszszon körületek. Ámen.

ÜRMÖSI KÁROLY.

Szép élet. ¹

Szép ez az élet a gyermeki korban,
Hol nagy öröme oly kicsi tárgy kell;
Szép azután is, majd ha idővel
Ifjú korodnak napja derül fel —
S látod a mennyet, érzed az üdvet . . .
Ifjú korunkban szép ez az élet . . .

Szép ez az élet férfi korunkban,
Melyben az ember kezd eselekedni;
Ismeretet gyűjt, küzd, koszorút nyer,
Lángesze kutat, felfedezést tesz,
Alkot sok remek és esuda dolgot;
Férfi korunkban szép ez az élet . . .

Szép ez az élet alkonyatán is,
Melyben a múlttra visszatekintve
Számba vehetjük a tiszta eredményt;
Őszi napoknak fénysugarában
Látjuk az áldást szerte oszolni . .
Szép ez az élet alkonyatán is . . .

Szép ez az élet künn faluhelyen
Lomb-koszoruzta bérezek alyán,
Földmiveléssel foglalkozni,
Majd vadat úzni rengetegekben —
Néha vigadni bor, zene mellett.
Szép ez a vidám, gondtalan élet.

¹ Mutatvány írónak sajtó alatt levő költeményeiből.